

*Є. В. Остропольська,
к. е. н., доцент, профектор з наукової роботи, Донбаський інститут техніки
та менеджменту, ПВНЗ "Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая", м. Краматорськ
ORCID ID: 0000-0001-7462-8069*

*Я. В. Ашиткова,
старший викладач кафедри загальноекономічних дисциплін, Донбаський інститут
техніки та менеджменту ПВНЗ "Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая", м. Краматорськ
ORCID ID: 0000-0001-5823-2910*

*В. Е. Черенкова,
старший викладач кафедри загальноекономічних дисциплін, Донбаський інститут
техніки та менеджменту, ПВНЗ "Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая", м. Краматорськ
ORCID ID: 0000-0003-3893-8558*

*Я. П. Гонтар,
старший викладач кафедри загальноекономічних дисциплін, Донбаський інститут
техніки та менеджменту ПВНЗ "Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая", м. Краматорськ
ORCID ID: 0000-0003-0988-4343*

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.12

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Y. Ostropolska,
PhD in Economics, associate professor, Vice-rector for scientific work, Donbass Institute
of Technology and Management of PHEI "International Scientific and Technical
University named after Academician Yurii Buhai", Kramatorsk

Y. Ashytкова,
senior lecturer of General Economic Disciplines Department, Donbass Institute
of Technology and Management of PHEI "International Scientific
and Technical University named after Academician Yurii Buhai", Kramatorsk

V. Cherenkova,
senior lecturer of General Economic Disciplines Department, Donbass Institute
of Technology and Management of PHEI "International Scientific
and Technical University named after Academician Yurii Buhai", Kramatorsk

Y. Hoptar,
senior lecturer of General Economic Disciplines Department, Donbass Institute
of Technology and Management of PHEI "International Scientific
and Technical University named after Academician Yurii Buhai", Kramatorsk

FOREIGN EXPERIENCE IN ATTRACTING INVESTMENT IN INTELLECTUAL CAPITAL

У статті освітлюються питання реалізації державної політики формування інтелектуального капіталу. Інтелектуальний капітал постає не лише засобом нарощення загального капіталу, а й в основному, адекватним відображенням дійсності та визначення пріоритетних напрямів трансформації національного господарства. На думку авторів, технології управління інтелектуаль-

ними інвестиціями повинні бути адекватними характеристикам провадженої загальної інвестиційної політики з орієнтацією на досягнення визначених цілей. У статті доведено, що інтелектуальні інвестиції та економічний розвиток — це взаємообумовлені фактори. Економічний розвиток залежить від інтелектуальних інвестицій і також визначає реальні можливості країни під час інвестування на кожному етапі розвитку. Чим вищі темпи приросту валового національного продукту і національного доходу, тим більше можливостей для розширеного відтворення інтелектуальних ресурсів і формування на цій основі найбільш раціональної інвестиційної політики.

In the context of rapid globalization processes, material knowledge and information have become an integral part of the basic and intellectual capital. Consequently, the socio-economic transformations taking place in our country require well-developed management technologies and the increase of intellectual capital. And, in fact, the accumulation and application of innovative knowledge has become crucial as an intellectual factor in the formation of a new type of production. It is also necessary to recognize that the current trends of increasing the intellectual capital of the national economy are characterized by desynchronization of their main components, non-compliance with real socio-economic transformations, which makes them vulnerable to the destructive effects of global crisis phenomena.

The article focuses on the study of technologies for the implementation of state policy for the formation of intellectual capital. Intellectual capital appears not only as a means of increasing the total capital, but also as, in general, an adequate reflection of reality and the definition of priority areas for the transformation of the national economy. According to the authors, intellectual investment management technologies should be adequate to the characteristics of the investment policy with a focus on achieving certain goals. Therefore, intellectual resources with their ideas, proposals, innovations, know-how, products of intellectual activity massively immigrated from Ukraine to developed countries, which provided free movement of intellectual resources, interested in new opportunities, created favourable conditions for their activation and development.

Intellectual capital, when combined with efforts and resources, generates a significant integrated effect through the use of more advanced means of labour, effective management technologies, increasing and activating intellectual potential, and the use of production reserves.

The article proves that intellectual investment and economic development are mutually dependent factors. Economic development depends on intellectual investment and, in turn, determines the country's real investment opportunities at each stage of development. The higher the growth rate of gross national product and national income, the more opportunities for expanded reproduction of intellectual resources and the formation of the most rational investment policy on this basis.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, державне регулювання, інвестиції, глобалізаційні процеси, матеріальні знання, інформація.

Key words: intellectual capital, state regulation, investment, globalization processes, material knowledge, information.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах стрімких глобалізаційних процесів матеріальні знання та інформація стали невід'ємною частиною основного та інтелектуального капіталу. Відтак соціально-економічні трансформації, що відбуваються у нашій державі, вимагають відпрацьованих технологій управління та нарощення інтелектуального капіталу. А

власне нагромадження та застосування інноваційних знань набуло вирішального значення в якості інтелектуального чинника формування нового типу виробництва. Необхідно також признати, що усталені на сьогодні тенденції нарощення інтелектуального капіталу національного господарства характеризуються десинхронізацією їх основних компонент, невідповідністю реаль-

ним соціально-економічним трансформаціям, що робить їх вразливими перед деструктивними впливами загальносвітових кризових явищ.

Отже, на думку авторів статті, інтелектуальний капітал постає не лише як засіб нарощення загального капіталу, а й як, в основному, адекватне відображення дійсності та визначення пріоритетних напрямів трансформації національного господарства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зазначимо, що розробці теоретико-концептуальних підходів до державного управління у сфері нагромадження інтелектуального капіталу присвячено низку праць зарубіжних та вітчизняних учених, а саме: О. Алимова, Д. Белла, Дж. Гелбрейта, Б. Данилишина, Л. Дікенса, Л. Едвідсона, М. Мелоуна, Т. Стюарта, Б. Андрушківа, О. Бутнік-Сіверського, Б. Малицького, І. Бистрякова, В. Геєця, Ю. Лисенка, О. Ляпунова, В. Микитенко, О. Новікової, Г. Савіної, О. Цибульова, А. Чухно, С. Шкарлета, Я. Яцкова та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Віддаючи належне науковому здобутку згаданих авторів, необхідно констатувати, що їх праці остаточно не вирішили питання обґрунтування інтегрального напрямку формування державної політики у сфері нагромадження інтелектуального капіталу, його складових та умов реалізації за умов модернізації національного господарства.

Без вирішення зазначеного кола завдань, що стоять перед науковцями, існує реальна загроза втрати не лише ресурсів для забезпечення загальноекономічного розвитку, а й парадигмальних засад регенерації дієвого суспільного буття та стабільного функціонування економічної системи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На цьому етапі розвитку національного господарства, що характеризується постійно прогресуючим рівнем інтеграції у світову господарську систему, підвищена увага приділяється характеру провадження інвестиційної діяльності, залученню іноземних інвестицій для формування і збалансованого розвитку інтелектуальної індустрії, засобам пошуку нових галузей промисловості, які потребують інвестування, для виведення країни на лідируючі позиції на світовому ринку. Враховуючи існування ряду різноспрямованих чинників формування інтелектуального капіталу, більшість країн світу принципово змінили підхід до реалізації стратегії економічного розвитку, переорієнтувавшись на нарощення інтелектуального виробництва, становлення інтелектуальної індустрії та високотехнологічних галузей, що потребують суттєвих змін у складі використовуваного інструментарію реалізації інвестиційної політики. Водночас, мається на увазі, що розвиток інтелектуальної індустрії, орієнтування на економіку, яка ґрунтується на знаннях, сприяє макроекономічній стабільності, розвитку інвестиційної політики, підвищенню рівня ведення бізнес-процесів.

Визнаним фактом є те, що промислові підприємства потребують застосування новітніх технологій управління їхньою діяльністю й підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Оскільки дієва інвестиційна політика дозволяє формувати й розвивати інтелектуальну індустрію, то нагальним є здійснення деталізації деструктивних чинників її провадження, зокрема: а) лімітування частки іноземних інвестицій; б) високий рівень податкових ставок на інвестиційну діяльність. В Україні основні положення провадження, формування й розвитку інвестиційної та інноваційної політики висвітлено в Концепції розвитку національної інноваційної системи (НІС). Метою останньої є вдосконалення процесу організації й управління виробничо-економічними системами, розвиток інтелектуальної економіки, формування нового бачення інструментарію реалізації інвестиційної та інноваційної політики, яке повинне базуватись (як свідчить досвід провідних країн світу) на інтелектуальних ресурсах державної освіти та її можливостях. Так, наприклад:

ринкові реформи у Польщі: лібералізація торгівлі, розвиток інвестиційної політики, розширення внутрішнього ринку, підтримка вітчизняних підприємств зумовили формування інтелектуальної індустрії, розвиток високотехнологічних сфер, таких як сфера біотехнологій, хімічна і медична галузь тощо. Реалізація ринкових реформ, зниження політичних та економічних ризиків створили умови для залучення інтелектуальних інвестицій, у тому числі й іноземних. Нині Польща посідає одну з лідуючих позицій на ринку інвестицій, створюючи сприятливі умови для розвитку нових галузей;

у США до 90-х років була розвинена нормативно-правова та законодавча система регулювання інвестиційної діяльності, що сприяло подальшому піднесенню економіки країни на основі підвищення інтелектуального капіталу підприємств і розвитку високотехнологічних сфер, таких як біотехнології, медицина, енергетика тощо;

в Японії ефективна інвестиційна політика сприяла інноваційному розвитку, а залучення іноземних інвестицій створило умови для становлення інтелектуальної індустрії та наукомістких галузей, таких як сфера автомобілебудування, електроніки і техніки та інших, появі нових технологій.

Оскільки за економічною природою інтелектуальний капітал є головним ресурсом суб'єктів господарювання та національного господарства, який готовий до сприйняття і провадження інновацій, він безпосередньо бере участь у процесах інвестування, реінвестування та дезінвестування в різних галузях економіки. Таким чином, інвестиції відіграють одну з головних ролей у становленні інтелектуальної індустрії, розвитку нових галузей. Як зазначалось авторами вище, до складу інвестиційних ресурсів належать фінансові, матеріальні і нематеріальні ресурси (інтелектуальний капітал). Інтелектуальний капітал може відігравати найбільшу роль в інвестиційній діяльності. Це пояснюється його трансформаційним характером. Наприклад, перетворення інтелектуального капіталу в іншу форму інвестицій — фінансові ресурси, шляхом продажу ліцензій, патентів, продуктів інтелектуальної діяльності.

У процесі дослідження результатів інвестиційної діяльності можна виділити основні види інвестицій (залежно від форми їх отримання): реальні, фінансові, інтелектуально-інформаційні, адміністративні, а також прямі та непрямі інвестиції. З огляду на зазначене доцільним є визначення економічної сутності інтелектуальних інвестицій.

Інтелектуальні інвестиції — це перетворення наявного капіталу суб'єкту господарювання, у тому числі й інтелектуального, в різні об'єкти інтелектуальної власності для здійснення своєї уставної діяльності з урахуванням факторів ризику, ліквідності та часу.

На думку авторів, особливої уваги для забезпечення збалансованого розвитку реального сектору економіки потребують інтелектуальні інвестиції. Враховуючи специфічні ознаки інтелектуальних інвестицій, необхідно детально організувати управління ними (у т.ч. процеси використання й нарощення). Оскільки інтелектуальні інвестиції є одним із видів інвестицій, то їм притаманні загальні властивості. Крім цього, слід враховувати і те, що інтелектуальні інвестиції — це:

- а) основне джерело формування виробничого потенціалу;
- б) магістральний механізм реалізації стратегічних цілей економічного розвитку держави;
- в) конститутивно-ключовий механізм оптимізації структури активів;
- г) дієвий чинник формування довгострокової структури капіталу;
- д) першорядна умова для звільнення ринкової вартості компанії;
- ж) провідний механізм забезпечення простого та розширеного відтворення основних коштів і нематеріальних активів;
- з) прикладний інструментарій здійснення інноваційної політики (реалізація результатів інтелектуальної діяльності персоналу);
- к) чинний важіль впливу і регулятор, що зумовлює розв'язання завдань соціального розвитку галузей і виробництва.

Водночас технології управління інтелектуальними інвестиціями повинні бути адекватними характеристикам провадженої загальної інвестиційної політики з орієнтацією на досягнення визначених цілей. На думку авторів, процес управління інтелектуальними інвестиціями слід реалізовувати за класичною схемою, що передбачає такі етапи:

- а) аналіз стану інтелектуальних інвестицій у минулому періоді діяльності;
- б) визначення обсягу інтелектуальних інвестицій у майбутньому періоді збалансованого розвитку різних видів економічної діяльності;
- в) вибір форм інтелектуального інвестування (патенти, ноу-хау, авторські права, торгові марки, інтелектуальна власність на винаходи та ін.);
- г) оцінювання інвестиційних характеристик та імовірнісних параметрів розвитку інтелектуального інвестування;
- д) формування "портфеля інтелектуальних інвестицій";
- ж) забезпечення високої ефективності системи управління "портфелем інтелектуальних інвестицій".

Підкреслимо, що рівень ефективності управління інтелектуальними інвестиціями визначається більшою мірою процесом формування інтелектуальних ресурсів. Варто зазначити, що основні особливості процесу формування інтелектуальних ресурсів з огляду на параметри інвестиційної діяльності, що провадиться у національному господарстві, включають у себе наступні елементи:

- а) формування інтелектуальних ресурсів як головного елемента інвестиційної політики;
- б) базу формування інтелектуальних ресурсів — інтелектуальний капітал;
- в) джерела формування інтелектуальних ресурсів, які визначаються вартістю інтелектуального капіталу;
- г) процес формування інтелектуальних ресурсів, що залежить від величини інтелектуального капіталу;
- д) формування і використання інтелектуальних ресурсів, що пов'язано з усіма етапами інвестиційної політики;
- ж) формування, нарощення і використання інтелектуальних ресурсів залежно від цілей та напрямків інвестиційної політики;
- з) формування інтелектуальних ресурсів як постійний процес у діяльності та економічному розвитку;
- к) формування інтелектуальних ресурсів як безперервний процес;
- л) формування інтелектуальних ресурсів як регульований у часі процес пошуку резервів загальногосподарського прискорення;
- м) темпи формування інтелектуальних ресурсів, що визначаються головним менеджментом;
- н) ефективне формування інтелектуальних ресурсів, що визначається структурою інтелектуального капіталу за останній період.

З урахуванням цих особливостей і досягається ефективність функціонування системи управління формуванням, нарощенням і використанням інтелектуальних інвестицій.

Наведемо приклад відтоку інтелектуального капіталу з України наприкінці 80-х років — початку 90-х років минулого століття. Фізики, математики, біологи, інженери, медики, програмісти — інтелектуальні ресурси нашої країни — імігрували до Америки та Західної Європи, де було створено сприятливі умови для генерування нових ідей і пропозицій, втілення їх у життя, для інтелектуальної діяльності, розвитку інтелектуального потенціалу цих фахівців, а також відповідний правовий захист продуктів інтелектуальної діяльності.

Тобто інтелектуальні ресурси України, що стали інтелектуальним капіталом Америки та країн Західної Європи, були направлені на розвиток і підвищення конкурентних переваг на світовому ринку, сприяли збагаченню й розвитку саме цих країн. На той час в Україні були відсутні механізми формування, регулювання та управління інтелектуальними інвестиціями, правовий захист продуктів інтелектуальної діяльності, мотивація активізації інтелектуального потенціалу тощо.

Тому інтелектуальні ресурси з їх ідеями, пропозиціями, інноваціями, ноу-хау, продуктами інтелектуальної діяльності масово імігрували з України в розвинені країни, які забезпечили вільне переміщення інтелектуальних ресурсів, зацікавили новими можливостями,

створили сприятливі умови для їх активізації й розвитку.

Відтак інтелектуальний капітал, поєднуючись із зусиллями та ресурсами, генерує значний інтегральний ефект на основі використання більш прогресивних засобів праці, дієвих технологій управління, підвищення й активізації інтелектуального потенціалу, використання виробничих резервів.

Останніми роками в усьому світі спостерігається зростання інвестицій в інтелектуальні ресурси (людські ресурси), що є основною характерною рисою інтелектуальної економіки. Як свідчать аналітичні дані Світового банку, майже 2/3 світового багатства зосереджено в інтелектуальному капіталі. Значну частину складають знання й інтелектуальні можливості персоналу нової інтелектуальної економіки. Відбулося переорієнтування економіки таких країн, як Австрія, Франція, Норвегія, Канада, Німеччина та інших, на виробництво й використання сучасних знань, інтелектуального потенціалу.

Таким чином, інтелектуальний капітал забезпечує понад 50,0% зростання національного багатства цих країн та обумовлює становлення і розвиток інтелектуальної економіки. Одним з основних зовнішніх факторів ефективного формування, розвитку й управління інтелектуальним капіталом є рівень забезпечення країни швидкісними міжнародними комунікаціями. За рівнем комп'ютеризації перше місце посідають Ісландія, Швеція, Норвегія і США (відповідно 44,6; 40,4; 36,2 та 21%). Встановлено, що однією з головних особливостей інтелектуальної економіки є збільшення частки інтелектуальних послуг, пов'язаних із наданням інформації. На сьогодні вони становлять 2/3 від загального обсягу послуг. Оцінюючи показники індексу технологічного розвитку, що характеризують відповідність вимогам інтелектуальної економіки, сучасний економічний стан України не відповідає ані потребам, ані потенціалу країни з інтелектуальною економікою. Але необхідно визначити засоби реалізації пріоритетного напрямку розвитку України як сучасної держави — це становлення економіки інтелектуального типу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інтелектуальні інвестиції та економічний розвиток — це взаємообумовлені фактори. Економічний розвиток залежить від інтелектуальних інвестицій і також визначає реальні можливості країни у разі інвестування на кожному етапі розвитку. Чим вищі темпи приросту валового національного продукту і національного доходу, тим більше можливостей для розширеного відтворення інтелектуальних ресурсів і формування на цій основі найбільш раціональної інвестиційної політики.

Література:

1. Колот А.М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / Анатолій Михайлович Колот // Україна: аспекти праці — 2017. — № 4. — С. 4—9.

2. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування еко — 217 номіки / Даглас Норт; [пер. з англ. Іван Дзюб]. — К.: Основи, 2018. — 198 с.

3. Brennan N. Intellectual Capital: Current Issues and Policy Implications / Niamh Brennan, Brenda Connell // Journal of Intellectual Capital. — 2017. — Vol. 1. — № 3. — P. 206—240.

4. Ciesielska D. Wplyw offshoringu na rozwoj przedsiębiorstwa w swietle koncepcji zarzadzania wartoocia firmy / Dorota Ciesielska [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.e-finance.com/artykuly_eng/105.pdf (04.08.2018) /

5. Edvinsson L. Developing a Model for Managing Intellectual Capital / Leif Edvinsson, Patrick Sullivan // European Management Journal. — 1996. — Vol. 14. — № 4. — P. 356—364.

References:

1. Kolot, A.M. (2017), "Innovative labor and intellectual capital in the system of factors of knowledge economy formation", *Ukraina: aspekty pratsi*, vol. 4, pp. 4—9.

2. Nort, D. (2018), *Instytutysii, instytutysijna zmina ta funktsionuvannia ekonomiky* [Institutions, institutional change and functioning of the economy], *Osnovy*, Kyiv, Ukraine.

3. Brennan, N. (2017), "Intellectual Capital: Current Issues and Policy Implications" / Niamh Brennan, Brenda Connell, *Journal of Intellectual Capital*, vol. 1, no. 3, pp. 206—240.

4. Ciesielska, D. (2011), "Impact of offshoring on enterprise development in the light of the concept of goodwill management", available at: http://www.e-finance.com/artykuly_eng/105.pdf (Accessed 15 Dec 2019).

5. Edvinsson, L. (1996), "Developing a Model for Managing Intellectual Capital", *European Management Journal*, vol. 14, no. 4, pp. 356—364.

Стаття надійшла до редакції 27.12.2019 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73